

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Alþingi
Erindi nr. B 138/2717
komudagur 4.6.2010

Félags- og tryggingamálanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 3. júní 2010

Erindi: Umsögn um frumvarp til laga um breytingar á barnaverndarlögum nr. 80/2002, með síðari breytingum.

Framkvæmdanefnd Rannsóknastofnunar í barna- og fjölskylduvernd (RBF) lýsir ánægju með framkomið frumvarp til breytinga á barnaverndarlögum og þær áherslubreytingar sem þar koma fram um að skýra og skerpa á einstökum þáttum barnaverndarlaganna. Þar er sérstaklega vísað til verkaskiptingar ríkis og sveitarfélaga og áherslu á mat og eftirlit með gæðum þjónustuúrræða barnaverndar.

Þá er að mati framkvæmdanefndar RBF tilefni til að lýsa sérstakri ánægju með athugun starfshóps félags- og tryggingamálaráðherra um reynsluna af barnaverndarlögunum sbr. fylgiskjal I. Slíkt vinnulag er til eftirbreytni og byggir á viðurkenndum fræðilegum vinnubrögðum þar sem lögð er áhersla á að safna „gagnreyndum upplýsingum og gögnum“ (*Evidence Based Practice and Policy*) til að þróa og breyta stefnumörkun, úrræðum og aðferðum innan velferðarþjónustunnar.

RBF vill með umsögn sinni leggja áherslu á eftirfarandi meginatriði:

1. Tilefni er til að hvetja til þeirra breytinga sem frumvarpið kveður á um er varða skýrari og skarpari skil í verkefnum ríkis og sveitarfélaga. Allnokkrar rannsóknir og einnig verkefni háskólanema hafa á síðustu árum fjallað um þörfina á frekari skýrleika milli stjórnsýslustiga og bent hefur verið á afleiðingar óskýrleika fyrir skjólstæðinga barnaverndar (börn og fjölskyldur). Fósturmálefni er einn þeirra þátta, og er rökrétt að mati framkvæmdanefndar að þau skil verði skerpt og einfölduð.

2. Ástæða er til að fagna því að nú skuli gert ráð fyrir ákvæðum til að bæta réttarstöðu foreldra sem ekki fara með forsjá barns eða deila með því lögheimili. Hins vegar er þeim tilmælum komið á framfæri að ganga lengra, og þá með réttarstöðu bæði barns og foreldris í huga, og gera kleyft að barn geti átt skráð lögheimili hjá báðum foreldrum sem hafa skilið eða búa ekki saman. Til rökstuðnings er m.a. vísað til rannsókna á viðhorfum og reynslu foreldra af sameiginlegri forsjá eftir að hún varð að meginreglu (Sigrún Júlíusdóttir og Jóhanna Rósa Arnardóttir, 2008 „Sameiginleg forsjá sem meginregla og ihlutun stjórnvalda. Rannsókn um sjónarhorn foreldra. *Tímarit lögfræðinga*, 4 (58):465-495).

3. Þá má benda á að æskilegt er að hugað hefði verið að gagnkvæmri réttarstöðu ömmu/afa og barnabarna þeirra eftir skilnað foreldra. Það atriði lýtur að réttindum og skyldum sem snerta tilfinningatengsl, gagnkvæman stuðning og aðstoð ásamt

HÁSKÓLI ÍSLANDS

viðhaldi síðagilda og menningararfs. Er hér vísað til nýlegra niðurstaðna norrænna fjölskyldurannsókna („Besteforeldreroller i endring: Gyngestol, golf eller generasjonsressurs“? Hagestad, G.O. & Herlofson, K. (2009) *Magasinet voksne for barn*, 2009(5):10-13; „Moderne besteforeldre: Velferdsstatens heimevern“? Hagestad, G.O. & Herlofson, K. (2009) *Aldring og livsløp*, 2009(3-4):44-47; Sigrún Júlíusdóttir (2010) „Skilnaðarbörn og kynslóðalengsl“ . Óbirt handrit.

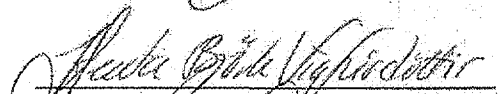
4. Þá er sérstakt tilefni til að fagna að í frumvarpinu koma fram skýr ákvæði um mat og eftirlit með gæðum úrræða og vistun barna utan heimilis. Þau ákvæði eru til þess fallin að (i) hvetja em frekar til markvissari úrræða innan barnaverndar, (ii) að fram fari mat og úttektir og að (iii) á þann hátt sé beitt viðurkenndum aðferðum til að þróa og bæta gæði barnaverndar. Þótt slík stefnumörkun sé tilgreind við fösturmálefni, er hún vísbending um gildi stefnumörkunar sem miðar að kröfum um fræðileg vinnubrögð og fagleg gæði í öðrum málaflokkum barnaverndar.

5. Framkvæmdanefnd RBF telur að tillaga frumvarpsins um breytingar á réttarstöðu barna þurfi að vera skýrari en fram kemur í frumvarpinu. Jafnframt er lýst efasemdum um að slík rýmkun á aðild barna sé í raun réttarbót fyrir þau þar sem óskýrt verði út frá aldri og þroska, hvenær og hvenær ekki, börn verði aðilar máls. Almennt þurfi að gjalda varhug við að blanda saman skyldum fullorðinna og/eða samfélags til umönnunar og forsjár barna og hvenær þau sjálf verði ábyrgir þátttakendur í eigin málum jafnvel án þess að hafa forsendur til slíkrar þátttöku (Sigrún Júlíusdóttir og Nanna K. Sigurðardóttir, 2005 Réttur barna og velferð við skilnað foreldra. Um lýðræðishugsun og hagsmuni. *Tímarit lögfræðinga*, 2 (55), 183-196).

Að lokum vill framkvæmdanefnd RBF þakka fyrir boð um að gefa umsögn um framkomio frumvarp til breytinga á barnaverndarlögum sem varða mikilvæg velferðarmálefni barna.

Virðingarfyllst,

Sigrún Júlíusdóttir, formaður stjórnar RBF

Heiða Björk Vigfúsdóttir, verkefnisstjóri